

A desfeita do patrimonio do Grove, a casa dos Escuredo

Por: Antón Mascato

O patrimonio construído do Grove é unha desfeita constante, imparable, programada e ilegal. No Inventario do Patrimonio Etnográfico, na parte correspondente aos “pazos, vivendas singulares, construcións marítimas e etnografía” hai catalogados arredor de catrocentos elementos dos que hoxe non quedan nin corenta. Castros, torres, pazos, vivendas singulares, fábricas de salga e outras construcións industriais para usos derivados da pesca e o traballo no mar, piornos, embarcadoiros, carpintarías de ribeira, portos, rampas, faros, pombais, cruceiros, lavadoiros, muíños, canles, telleiras... todo arrasado!

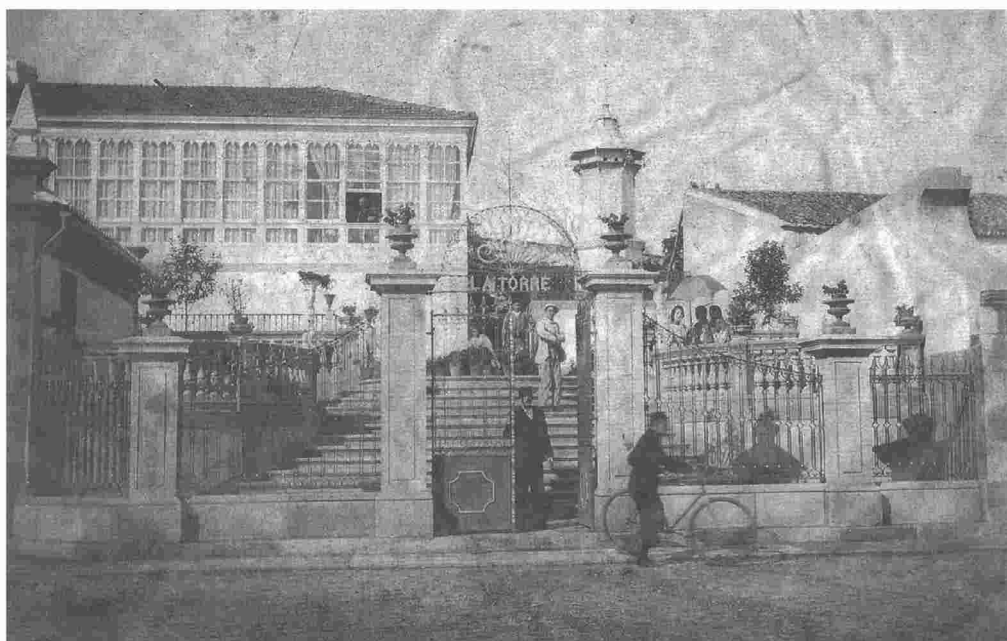
Un exemplo diso é a que coñecemos como a casa da familia Escuredo, e que antes foi tamén a propiedade da familia Lores Fernández, unha unidade de territorio e vivenda mercada polo conserveiro Eugenio Escuredo Lastra aos irmáns Mestre Hernández, Luís Antonio e Luísa respectivamente. Esa compra faise arredor do ano 1940, e véndelle a Francisco Lores Fernández, tamén conserveiro, comerciante e transportista arredor do corenta por cento da propiedade territorial, na que había dúas vivendas adosadas, unha de cada irmán Mestre.

Na súa parte, Francisco Lores constrúe unha nova edificación, de gusto neocolonial, feita a semellanza dunha torre con “piricotos”, unha vez derrubada a capela adicada á virxe da Caridade do Cobre, advocación cubana á que era devoto o pai dos Mestre, Luís Mestre Roig, de orixe catalá enriquecido no espolio colonial de Cuba.

Na vivenda da familia Lores, viven os irmáns Lueiro Lores entre 1942 ata a década de 1990, no que cos fillos xa fóra da casa e residindo todos noutras cidades, Maruja e Manolo, os seus pais deciden vender a propiedade que se lles fai demasiado grande e custosa de manter, procurando antes de facelo que fose o concello quen adquirise ese voluminoso inmovible. Non foi posible xa que estando na alcaldía Alfredo Bea Gondar, inimigo político do irmán de Maruja, Pepe Lores, antigo alcalde, o concello non tivo interese ningún en adquirila, polo que acaba en mans dunha promotora que procede a derrubar, pola brava, sen coñecemento da familia coa que comparten o condominio (os Escuredo), a metade da casa, e facela desaparecer; derrubar por completo a casa dos Lueiro Lores, achaiar o terreo e xuntarlle unha mole que



Casa da familia Escuredo, as agresións



Parte amputada da torre dos Mestre Hernández, sobre a que hai hoxe unha edificación

Ile provocou inundacións de chuvia na parte medianeira durante anos de deterioro; dinamitalle o subsolo da propiedade para faceren entradas de garaxes que ocasionaron danos estruturais gravísimos; non retranquear, como obrigaba a lei nos casos de obra nova, por ningunha das tres caras da mole, nin pola parte da casa agredida; facer voados ilegais sobre o espazo público, exceder en moito o volume de edificabilidade legal, e darlle á obra bastantes máis das dúas alturas que permitía a normativa urbanística da época... Os padecementos, a constante pelexa na defensa dos seus dereitos de Margarita Escuredo, bateu sempre co desinterese, o silencio administrativo ás súas demandas e a insolvencia xurídica que batía coa catalogación de BIC, “aí non se pode tocar, é un bic” repetíanlle constantemente, acontecendo todo iso coa pasiva actitude das testemuñas directas, a inmensa maioría da veciñanza do Grove que non fixemos nada por deter aquela aberración de obra especulativa e ilegal, cunhas autoridades que se limitaban ao criterio habitual de “ti vai facendo... que mentres non haxa denuncias, eu non me meto contigo”.

Corrían tempos de lavativas do carto sucio, e nada mellor que o “ladrillo” para facer milagres na economía, tempos intermedios entre o negocio do “rubio de batea” e o que fermentaba amasando “fariña”.

Foi entón cando se inicia o expediente para declarar a casa da familia Escuredo como BIC, ben de interese cultural, do único xeito posible na época, aproveitar que a ambas casas lles chamaron A Torre dos Mestre, e logo A Torre de Escuredo e A Torre de Lores, sen que ningunha delas teña tal carácter. Unha proposta dun técnico municipal de urbanismo que, na miña opinión, decide protexer a vivenda do seu sogro, enfronte da casa dos Mestre, iniciando un expediente no que se outorga a esta propiedade a cualificación de BIC alegando que se trata dunha Torre defensiva, militar. En realidade procurábase que diante da súa vivenda e negocio, a botica de Alfonso Solá, non se edificase outra mole como a que se viña de facer na casa dos Lores. E así estivemos anos, cunha catalogación de BIC, que non tiveron nin o Adro Vello, nin a Punta do Castriño, Cantodorxo ou o cumio da Siradella, lugares con importantes xacementos castrexos, inmerecida, sostida nun expediente interesado e pouco serio, que a administración de cultura do Estado nunca se preocupou de avaliar.

Foi coa entrada en vixencia, no ano 2016, da actual Lei de Patrimonio cultural de Galicia, que as cousas volveron á súa xusta medida, retirándoselle a consideración de BIC a unha antiga vivenda, xa en estado de ruína, e man-



No centro, o comezo da obra do cruce quen arrasou a casa dos Escuredo e dos Lores



Casa amputada con obra embutida nela

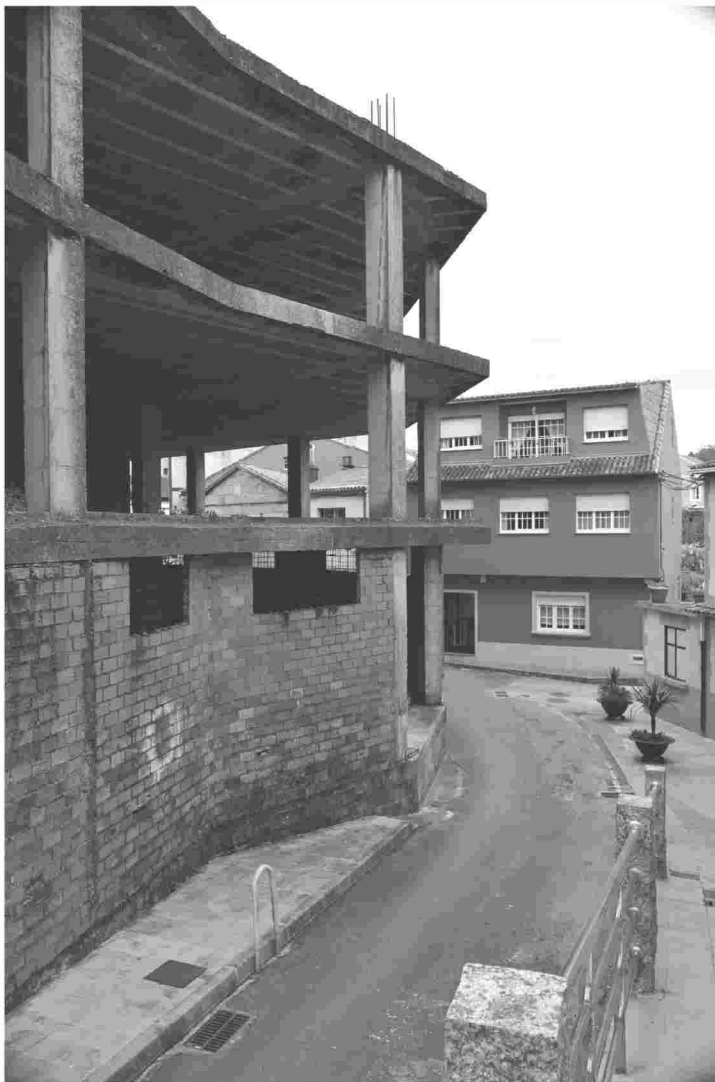
tendo por parte dalgúns a interesada idea de que nese lugar hai unha torre, e que por tanto debe manterse a catalogación. Un despropósito que ao meu xeito de ver, é disparatado. No Grove houbo dúas Torres defensivas ou militares, unha en Balea, outra no alto da Vilavella, onde tamén estivo o noso burgo medieval e o primeiro concello constitucional. Así o recoñece a toponimia, e a cartografía do Estado editada entre os anos de 1880 e 1940.

Mentres redactamos este traballo, hai en curso unha alegación do concello do Grove, elaborada por un funcionario que procura convencer aos técnicos da Consellaría de Cultura, formados en Patrimonio construído, arquitectos, historiadores, xestores do territorio e do patrimonio mobiliario, de que nesa propiedade “hai, ou houbo unha torre”, o que entendemos non se sostén, e así o dicimos no informe de contra alegación que nos foi solicitado pola actual familia propietaria. En todo caso, técnicos cualificados, independentes e solventes resolverán o que mellor entendan.

Os defensores de manter e recuperar esa vivenda, en estado de ruína non porque a familia propietaria a deixara de man, senón polas insufribles agresións provocadas nos lindes norte (unha mole horrorosa que acumula irregularidades) e polo oeste (un ilegal edificio en esqueleto que ninguén devolve ao seu estadio anterior). Pouco importa que as paredes exteriores da casa sexan de ladrillo, con só os marcos de portas e xanelas de granito visto, logo recebadas con masa de area e cemento; nin que sexan realmente os restos do que foi unha casa grande labrega devorada pola obra anexa, ou que o subsolo dese lugar sexan laxos, nos que non hai restos de fortalezas, castelos nin torres, e que actualmente só se manteña (ranqueante) unha vivenda modernista, da chamada “arquitectura indiana de tipoloxía colonial” que importaron de Cuba a Galicia e Asturias os emigrantes retornados, enriquecidos co colonialismo e a escravitude, o que nada ten de honorable, e que na metade do século XIX, xa estaban en crise polo seu modelo de espoliación e abuso sistemático.

Esa é a burguesía que tivemos, a que tomaba infusións no salón árabe desa casa, unha rareza que por sisó, disque, ten méritos para recibir a consideración de BIC... non importa que sexa de escaiola e molduras de xiz, pintado con acrílico, trátase dunha ostentación “kitsch”, feita a imitación dun estilo artístico alleo á cultura occidental, a xeito de ornamentación pretensiosa, unha ocorrencia decorativa fóra de tempo e lugar. Nada, nada, só por iso xa merece o BIC, asegura algún despistado.

Borramos do mapa, do relato e das imaxes que fabricamos, as agresións brutais que padece esa casa polo norte, polo oeste e polo leste, e esiximos que nola poñan bonita para seguir entrando nela a facer fotos para modelos, levar cousas que seica están abandonadas, facermos “happenings” artísticos, obras teatrais, documentais, concertos, fotocopias en branco e negro que xa coloreamos nós para pegar con celo nos cristais, que somos moi guais... e todo sen permiso, porque “é nosa”, claro que si.



Esqueleto ilegal posterior e aberración de beirarrúa.